

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Digitaaliset vihreät todistukset

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Digitaaliset vihreät todistukset (E 42/2021 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):

- hallitussihteeri Outi Äyräs-Blumberg, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Jari Suhonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylilääkäri Paula Tiittala, sosiaali- ja terveysministeriö
- infektiosairauksien linjajohtaja, ylilääkäri Asko Järvinen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- toimialajohtaja Juha Jolkkonen, Helsingin kaupunki
- apulaiskaupunginjohtaja Timo Aronkytö, Vantaan kaupunki
- perusturvajohtaja Leena Karjalainen, Tornion kaupunki

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- Lapin sairaanhoitopiiri
- Rajavartiolaitos
- Tulli
- Finavia Oyj
- Suomen Varustamot ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Komissio antoi 17.3.2021 asetusehdotuksensa digitaalisesta vihreästä todistuksesta, jolla on tarkoitus helpottaa kansalaisten turvallista vapaata liikkuvuutta EU:ssa covid-19-pandemian aikana. Todistusten olisi oltava täysin yhteentoimivia, suojattuja ja todennettavissa. Siksi on tarpeen

Valiokunnan lausunto StVL 10/2021 vp

luoda jäsenvaltioiden kesken yhteisesti sovittu lähestymistapa, joka koskee tällaisten todistusten sisältöä ja muotoa sekä niihin liittyviä periaatteita ja teknisiä standardeja. Jotta voidaan helpottaa vapaata liikkuvuutta ja oleskelua jäsenvaltioiden alueella koskevan oikeuden käyttöä, olisi otettava käyttöön yhteinen kehys covid-19-rokotuksista ja -testausta sekä taudista parantumista koskevien yhteentoimivien todistusten, niin kutsutun digitaalisen vihreän todistuksen, myöntämistä, todentamista ja hyväksymistä varten.

Ehdotuksen mukaan jäsenvaltion on myönnettävä todistus automaattisesti tai henkilön sitä pyytäessä. Useat jäsenvaltiot ovat jo nyt vapauttaneet rokotetut henkilöt tietyistä vapaata liikkuvuutta unionissa koskevista rajoituksista. Jos jäsenvaltiot hyväksyvät todisteen rokotuksesta perusteeksi luopua covid-19-viruksen leviämisen rajoittamiseksi unionin lainsäädännön mukaisesti käyttöön otetuista vapaan liikkuvuuden rajoituksista, kuten karanteeni- tai eristäytymisvaatimuksesta tai SARS-CoV-2-viruksen varalta tehtävästä testistä, niiden olisi edellytettävä hyväksyvän samoin edellytyksin myös muiden jäsenvaltioiden tämän asetuksen mukaisesti myöntämät voimassa olevat rokotustodistukset.

Komissio antoi 17.3.2021 lisäksi täydentävän asetusehdotuksensa, jolla varmistetaan, että digitaalinen vihreä todistus myönnetään myös EU:n jäsenmaissa tai Schengenin säännöstöön osallistuvissa maissa asuville EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisille ja vierailijoille, joilla on oikeus matkustaa toisiin jäsenmaihiin. Asetuksessa säädettäisiin siitä, että vihreästä todistuksesta annettua asetusta sovellettaisiin niihin kolmansien maiden kansalaisiin, jotka asuvat tai oleskelevat laillisesti jäsenvaltiossa ja joilla on oikeus matkustaa toisiin jäsenvaltioihin.

Komissio julkaisi 17.3.2021 myös tiedonannon, jossa hahmotellaan etenemistä tasapainoisten toimien ja EU:n yhteisen lähestymistavan avulla.

Valtioneuvoston kanta

Digitaaliset vihreät todistukset

Suomi suhtautuu myönteisesti komission ehdotukseen digitaalisesta vihreästä todistuksesta. Suomi tukee komission pyrkimystä kehittää koordinoitua ja yhteentoimivaa lähestymistapaa digitaalisille työkaluille, joilla voidaan esittää todistuksia covid-19-rokotuksista, covid-19-testituloksista ja parantuneesta covid-19-taudista.

Suomen kannat asetusehdotuksiin kuvataan myös erillisissä myöhemmin toimitettavissa U-kirjelmissä, jotka ovat valmisteilla.

Suomi korostaa, että jäsenmailla on oikeus asettaa ja poistaa rajoituksia vapaalle liikkuvuudelle covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi ja kansanterveyden suojelemiseksi. On tärkeää, että komission ehdottamalla tavalla digitaalisen vihreän todistuksen soveltaminen rajojen yli liikkuvien henkilöiden kohdalla jää kunkin jäsenmaan harkintaan.

Tällä hetkellä Suomi ei suosittele poikkeuksia covid-19-rokotteen saaneiden Suomeen saapuvien matkailijoiden testauksessa ja karanteenissa. Suomi seuraa tiiviisti saatavilla olevaa tieteellistä

Valiokunnan lausunto StVL 10/2021 vp

tutkimusta covid-19-rokotteiden vaikutuksista sekä Maailman terveysjärjestön WHO:n ja EU:n tartuntatautien ehkäisy- ja torjuntaviraston ECDC:n antamia suosituksia.

Suomi tukee ehdotuksen soveltamista niihin kolmansien maiden kansalaisiin, jotka asuvat tai oleskelevat laillisesti niiden alueella ja joilla on oikeus matkustaa toisiin jäsenvaltioihin unionin oikeuden mukaisesti.

Suomi pitää tärkeänä, että huolehditaan siitä, että ehdotus ja järjestelyt kunnioittavat perusoikeuksia ja ovat yhteensopivia EU:n ja kansallisen tietosuojasääntelyn kanssa. Erityisesti tulee huolehtia siitä, että ehdotetut ratkaisut ovat tietoturvallisia ja niissä käsiteltävät tiedot on asianmukaisesti suojattu. On myös otettava huomioon, että ehdotetun ratkaisun tarkentuessa henkilötietojen käsittelyn osalta, on asiasta mahdollisesti säädettävä kansallisesti.

Suomi kannattaa vihreän todistuksen mukaisen todistuksen covid-19-rokotuksesta myöntämistä jokaisen rokotusannoksen jälkeen, sillä covid-19-rokotusohjelmat ja -aikataulut ovat erilaisia eri jäsenmaissa. Suomi korostaa, että kunkin jäsenmaan on itse arvioitava edellyttävätkö he maahan saapuvilta yhtä vai useampaa rokoteannosta.

Suomi tukee komission ehdotusta siitä, että todistusten varmentamisen yhteydessä käsiteltäviä henkilötietoja ei tule tallentaa kohdemaassa. Suomi tukee myös Euroopan tietosuojaneuvoston (EDPB) ja Euroopan tietosuojavaltuutetun (EDPS) yhteisen lausunnon mukaisia tarkennusehdotuksia asetukseen koskien henkilötietojen käsittelyn kokonaisuutta.

Esitetty sääntely, joka koskee komissiolle siirrettävää säädösvaltaa ja täytäntöönpanovaltaa, on hyväksyttävissä.

Yhteiset toimet Euroopan turvallista ja pysyvää avautumista varten

Suomi voi tukea komission tiedonannossa ehdottamia etenemistoimia sekä EU:n yhteistä lähestymistapaa. Suomi kannattaa EU:n yhteisiä toimia, joilla pyritään estämään koronaepidemian kasvun kiihtyminen uudelleen ja erityisesti herkemmin tarttuvan virusmuunnoksen leviäminen. Suomi pitää tehokasta testausta ja tartunnan jäljitystä, genomin sekvensoinnin tarkoituksenmukaista lisäämistä, tartunnalle altistuneiden karanteenia, tartunnan saaneiden eristämistä sekä tartuntojen leviämisen estämiseen kohdennettuja paikallisia ja alueellisia torjuntatoimia keskeisinä keinoina tässä työssä.

Tuotanto- ja toimitusaikataulujen viiveistä huolimatta covid-19-rokotteiden yhteinen EU-hankintamenettely on osoittautunut hyväksi ja tarpeelliseksi toimintatavaksi, jolla on saatu varmistettua sopimukset useiden rokotetoimittajien kanssa äärimmäisen vaikeilla markkinoilla. Suomi korostaa, että toimitusaikatauluja tulisi pyrkiä kaikin tavoin vauhdittamaan.

Suomi kannattaa tietojenvaihdon, poikkihallinnollisen yhteistyön ja koordinaation edistämistä ja tehostamista nykyisten rakenteiden puitteissa. Näiden toimien tulee tapahtua jäsenvaltioiden ja EU:n toimivallanjakoa kunnioittaen.

Valiokunnan lausunto StVL 10/2021 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy valtioneuvoston myönteiseen kantaan komission ehdotukseen digitaalisesta vihreästä todistuksesta. Valiokunnan saaman selvityksen perusteella ehdotus selkeyttää käytännön toimintaa, helpottaa terveysturvallisuudesta huolehtimista ja yksinkertaistaa tarkistustoimintaa rajoilla. Vihreää todistusta koskeva yhteinen säännöspohja ja yhtenäiset kansalliset käytännöt todistuksen antamisesta vähentävät myös väärennöksien mahdollisuutta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että vihreällä todistuksella voidaan vähentää terveystarkastuksia rajoilla ja siirtyä entistä enemmän muihin maahantulojärjestelyihin integroituun ennakolliseen toimintamalliin. Tällaisella toimintamallilla voidaan säästää resursseja ja avata matkustamista nykyisestä ottaen samalla huomioon terveysturvallisuuden vaatimukset. Valiokunta pitää tärkeänä, että vihreän todistuksen ohella hyödynnetään tarvittaessa myös muita terveysturvallista maahantuloa edistäviä digitaalisia järjestelmiä, kuten esimerkiksi Finentry-palvelua. Valiokunta painottaa, että käytössä tulee jatkuvasti olla terveysturvallinen valtakunnallinen toimintamalli eikä nykyistä sisärajatarkastuksiin perustuvaa mallia voida poistaa käytöstä ennen kuin uusi toimintamalli on saatu luotettavasti toimimaan.

Vihreä todistus on lähtökohtaisesti digitaalinen, mutta valiokunta pitää tärkeänä, että se on tulostettavissa myös paperille. Valiokunta korostaa, että todistuksiin perustuvan toimintamallin tulee olla selkeä ja käytännössä toteutettavissa siten, että toimintaketju, vastuut ja velvollisuudet on selkeästi määritelty. Toimintamallin edellyttämät henkilöstövoimavarat on varmistettava ja huolehdittava eri viranomaisten työnjaon tarkoituksenmukaisuudesta ja esimerkiksi Tullin toimivaltuuksien riittävydestä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Valiokunnan lausunto StVL 10/2021 vp

Helsingissä 5.5.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Kim Berg sd
jäsen Anna-Kaisa Ikonen kok
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Noora Koponen vihr
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Sofia Virta vihr

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen